

TA'LIM XIZMATLARI O'ZBEKISTONNING IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHI OMILI SIFATIDA

*Mansurova Muzaffarra Maxsudovna –
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti o'qituvchisi
Elektron pochta: mansurovam1919@gmail.com*

Annotatsiya: Maqolada ta'lim xizmatlarining O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishdagi ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati ko'rib chiqiladi. Inson kapitalini shakllantirish, malakali ishchi kuchini tayyorlash, milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirish va aholi turmush darajasini yaxshilashda ta'limning o'rni alohida yoritiladi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini isloh qilish, ta'lim xizmatlari xususiy sektorini rivojlantirish hamda ta'lim jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishga qaratilgan strategik tashabbuslar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: ta'lim, ta'lim xizmatlari, inson kapitali, inson kapitaliga investitsiya, kelajakka investitsiya, malakali ishchi kuchi, mehnat bozori, ta'lim xizmatlari subyektlari, ta'lim xizmatlari obyektlari, shaxs kamoloti, davlat ta'lim muassasalari, pullik ta'lim xizmatlari.

Abstract: The article examines the socio-economic significance of educational services in the development of Uzbekistan's economy. Special attention is paid to the role of education in the formation of human capital, the training of a qualified workforce, the improvement of national competitiveness and the enhancement of living standards. The paper also considers strategic initiatives of the Republic of Uzbekistan aimed at reforming the education system, developing the private sector of educational services and introducing information and communication technologies into the educational process.

Keywords: education, educational services, human capital, investment in human capital, investment in the future, qualified workforce, labor market, subjects of educational services, objects of educational services, personal development, public educational institutions, paid educational services.

Kirish qismi

Ta'lim insoniyat taraqqiyoti tarixida shaxs, jamiyat va davlatni shakllantirishning eng muhim omillaridan biri sifatida qaralib kelgan. U insonning intellektual salohiyatini rivojlantirish, kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish, dunyoqarashini kengaytirish va aholining ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Buyuk qadimgi yunon mutafakkiri Aristotel: “Ta’limning ildizlari achchiq, ammo mevasi shirindir”, deb ta’kidlagan.¹

Ushbu fikr bilim, kompetensiyalar va innovatsion tafakkur iqtisodiy rivojlanishning eng muhim resurslariga aylanayotgan hozirgi sharoitda ham o‘z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Islom an’analari ham ilm, ta’lim va insonning bilishga intilishi alohida qadrlanadi. Qur’oni karimning 39-sura — “Az-Zumar” surasining 9-oyatida bilim egalari bilan bilimsiz kishilar o‘rtasidagi farq ta’kidlanadi: “Biladiganlar bilan bilmaydiganlar teng bo‘lurmi?”²

Bu ilmning yuksak ma’naviy, axloqiy va ijtimoiy qadriyat ekanligini ko‘rsatadi.

Zamonaviy sharoitda ta’lim nafaqat ijtimoiy qadriyat, balki muhim iqtisodiy resurs ham hisoblanadi. Sifatli ta’lim mamlakatda kambag‘allik darajasini kamaytirish va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishga xizmat qilish bilan birga, yuqori intellektual, ma’naviy va kasbiy salohiyatga ega jamiyatni shakllantirishga ham yordam beradi. Bu esa, o‘z navbatida, davlatning raqobatbardoshligini oshiradi va uning barqaror rivojlanish asoslarini mustahkamlaydi.

Telekommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, globallashtirish, xalqaro savdoning kengayishi, iqtisodiyotning raqamlashtirilishi va mehnat bozori talablarining ortib borishi sifatli ta’lim xizmatlariga bo‘lgan talabni kuchaytirmoqda. Bunday sharoitda ta’lim inson kapitalini shakllantirishning asosiy omillaridan biriga aylanadi, ta’lim xizmatlari esa alohida ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi ta’lim xizmatlarining O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishdagi ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini o‘rganish, shuningdek, ularning inson kapitalini shakllantirish, milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirish va barqaror ijtimoiy rivojlanishni ta’minlashdagi rolini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot obyekti — ijtimoiy-iqtisodiy tizim elementi sifatidagi ta’lim xizmatlaridir.

Tadqiqot predmeti — ta’lim xizmatlarining inson kapitali, mehnat bozori va O‘zbekiston iqtisodiyoti rivojlanishiga ta’siridir.

Tadqiqot davomida ilmiy umumlashtirish, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish hamda ta’lim xizmatlari va inson kapitali rivojlanishiga oid ilmiy adabiyotlarni o‘rganish usullaridan foydalanildi.

Asosiy qism

O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan va Senat tomonidan 2020-yil 7-avgustda ma’qullangan. Mazkur qonunda ta’lim o‘quvchilarga chuqur nazariy bilimlar, malaka va amaliy ko‘nikmalar berishga, shuningdek, umumta’lim va kasbiy

bilim, malaka hamda ko‘nikmalarni shakllantirishga, qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan tizimli jarayon sifatida ta‘riflanadi.³

Ta‘lim amaliyotida davlat ta‘lim standartlariga muvofiq amalga oshiriladigan asosiy ta‘lim faoliyati hamda asosiy ta‘lim dasturlaridan tashqari ko‘rsatilishi mumkin bo‘lgan qo‘shimcha ta‘lim xizmatlarini ajratib ko‘rsatish mumkin. Bunda xususiy va davlat ta‘lim muassasalari qo‘shimcha ta‘lim dasturlari bo‘yicha o‘qitish, maxsus kurslar va fanlar siklini o‘qitish, ayrim fanlarni chuqurlashtirib o‘rganish hamda ta‘lim sohasidagi boshqa xizmatlar kabi pullik qo‘shimcha ta‘lim xizmatlarini ko‘rsatish huquqiga ega.

Ta‘lim va ta‘lim xizmatlarining ahamiyati so‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida ta‘lim tizimini rivojlantirish va ta‘lim xizmatlari sifatini oshirishga qaratilgan ko‘plab normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinayotganida ham namoyon bo‘ladi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonida ijtimoiy sohani, shu jumladan ta‘limni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari belgilangan.⁴

Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-sonli “2022–2026-yillarda xalq ta‘limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmonida maktab ta‘limi sifatini oshirish, darsliklar va o‘quv-uslubiy majmualarni takomillashtirish, o‘qituvchi kasbining nufuzini mustahkamlash hamda zamonaviy ta‘lim infratuzilmasini rivojlantirish choralari nazarda tutilgan.⁵

Ta‘lim faoliyati ko‘pincha ta‘lim xizmatlari tushunchasi bilan o‘zaro bog‘liq holda ko‘rib chiqiladi. Ilmiy adabiyotlarda ushbu tushunchaning mazmun jihatidan farq qiluvchi, ammo ma‘no jihatidan yaqin bo‘lgan turli ta‘riflari mavjud. A.N. Skalkin ta‘lim xizmatlarini alohida maqsadlar va subyekt tarkibiga ega bo‘lgan ta‘lim faoliyati elementi sifatida ta‘riflaydi. Ta‘lim xizmatlarining maqsadi bilim va ko‘nikmalarni berish, kasbiy malakalarni shakllantirish hamda ularni ta‘lim oluvchilar tomonidan o‘zlashtirishdan iborat. Ta‘lim xizmatlari subyektlari sifatida pedagogik jamoa vakilligidagi ta‘lim tashkilotlari va muayyan darajadagi ta‘lim olishni istagan ta‘lim oluvchilar namoyon bo‘ladi.⁶

V.N. Zotov ta‘lim xizmatini fuqaroga muayyan dastur asosida umumiy va maxsus bilimlar majmui, shuningdek, amaliy ko‘nikmalar shaklida yetkaziladigan o‘quv va ilmiy axborot hajmi sifatida ko‘rib chiqadi.⁷

Ilmiy yondashuvlar tahlili asosida ta‘lim xizmatlari bilim, malaka va ko‘nikmalarni egallashga intilayotgan subyekt bilan ta‘lim mahsulotini pullik yoki bepul asosda taqdim etuvchi subyekt o‘rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar majmui, degan xulosaga kelish mumkin. Ta‘lim xizmatlari inson kapitalini

shakllantirishda bevosita ishtirok etadi, chunki ularni ko‘rsatish jarayoni nafaqat bilim berish, balki ta‘lim oluvchining shaxsiy rivojlanishi, kasbiy kompetensiyalar, ma‘naviy qadriyatlar va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish bilan ham bog‘liq.

Ta‘lim xizmatlari umumiy xizmatlarga xos xususiyatlar bilan bir qatorda aynan ta‘lim sohasiga xos bo‘lgan bir qator o‘ziga xos belgilarga ega. Birinchidan, ta‘lim xizmatlari nomoddiy xarakterga ega, chunki ularning natijasi moddiy mahsulot yaratishda emas, balki bilim, malaka, ko‘nikma va kompetensiyalarni egallashda namoyon bo‘ladi. Ikkinchidan, ta‘lim xizmatining natijasi nafaqat ta‘lim tashkiloti faoliyati sifatiga, balki ta‘lim oluvchining faolligiga ham bog‘liq. Uchinchidan, ta‘lim xizmatlari uzoq muddatli samara beradi, chunki olingan bilim va ko‘nikmalar inson tomonidan butun hayoti davomida qo‘llanilishi mumkin.

Iqtisodiy nazariya nuqtayi nazaridan ta‘lim xizmatlari ikki tomonlama tabiatga ega. Bir tomondan, ular xususiy ne‘mat belgilariga ega, chunki iste‘molchi bilim, kasbiy ko‘nikmalar, malaka oshishi va mehnat bozorida kengroq imkoniyatlar ko‘rinishida individual foyda oladi. Ikkinchi tomondan, ta‘lim jamiyat uchun sezilarli ijobiy tashqi samaralar yaratadi: mehnat unumdorligining oshishi, kambag‘allikning kamayishi, innovatsiyalar rivoji, ijtimoiy barqarorlik va milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligining kuchayishiga xizmat qiladi. Shu sababli ta‘lim xizmatlarini ijtimoiy ahamiyatga ega aralash ne‘mat sifatida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiqdir.⁸

Ta‘lim xizmatlarining alohida ahamiyati inson kapitalini shakllantirishda namoyon bo‘ladi. Ta‘lim tizimi orqali inson bilim, kasbiy ko‘nikmalar, kompetensiyalar, qadriyat yo‘nalishlari va innovatsion faoliyatga qobiliyatni egallaydi. Zamonaviy sharoitda aynan inson kapitali iqtisodiy o‘shishning asosiy omillaridan biriga aylanmoqda, chunki ishchi kuchi sifati mehnat unumdorligi, texnologik rivojlanish, investitsion jozibadorlik va mamlakat raqobatbardoshligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Ta‘lim xizmatlari mehnat bozoriga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Individ ta‘lim xizmatlari orqali mehnat bozorida yanada barqaror va istiqbolli o‘rin egallash imkoniyatiga ega bo‘lishga intiladi. Ta‘lim tashkilotlari o‘rtasidagi raqobat sharoitida iste‘molchi ta‘lim dasturlari sifati, o‘qituvchilar malakasi, moddiy-texnik baza, o‘qish narxi, ta‘lim shakli va ishga joylashish istiqbollari qarab ta‘lim muassasasini tanlash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Ta‘lim xizmatlarini tanlashda iste‘molchi motivatsiyasiga ta‘sir etuvchi omillar qatoriga ta‘lim tashkilotining asosiy va qo‘shimcha afzalliklari kiradi. O‘qish muddati, turi va shakli, o‘qituvchilar malakasi, ta‘lim tashkilotining moddiy-texnik bazasi, jumladan o‘quv auditoriyalari, ularning zamonaviy o‘quv vositalari bilan jihozlanganligi, raqamli resurslar, kutubxonalar, laboratoriyalar va ta‘lim infratuzilmasining boshqa elementlari muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim xizmatlari iste'molchilarini jalb qilish uchun qo'shimcha afzalliklardan ham foydalaniladi: malaka oshirish kurslari, qayta tayyorlash dasturlari, diplom va sertifikatlar berish, bepul maslahatlar, imtiyozlar, amaliyotlar, amaliy tayyorgarlik va karyera bo'yicha qo'llab-quvvatlash. Bunday holatda ta'lim xizmati nafaqat bazaviy ta'lim mahsuloti, balki iste'molchi uchun uning qiymatini oshiruvchi qo'shimcha imkoniyatlarni o'z ichiga olgan kengaytirilgan mahsulot sifatida namoyon bo'ladi.

Ta'lim xizmatlarining muhim xususiyatlaridan biri xizmat ko'rsatuvchi va uni oluvchi tomonning o'zaro faolligidir. Ko'plab boshqa xizmat turlaridan farqli ravishda, ta'lim jarayonida natija o'qituvchi va ta'lim oluvchining o'zaro hamkorligiga bog'liq. Ta'lim oluvchining motivatsiyasi va pedagogik qo'llab-quvvatlash sifati qanchalik yuqori bo'lsa, ta'lim xizmatining samaradorligi shunchalik yuqori bo'ladi.

Pullik ta'lim xizmatlarining rivojlanishi ta'lim tashkilotlari imkoniyatlarini kengaytirishda muhim rol o'ynadi. Normativ-huquqiy hujjatlarga "ta'lim xizmatlari" tushunchasining kiritilishi pullik ta'lim shakllarini qonuniylashtirish, ta'lim sohasidagi munosabatlarni fuqarolik-huquqiy mexanizmlar orqali tartibga solish, ta'lim xizmatlari bozorida raqobatni rivojlantirish va qo'shimcha nodavlat moliyalashtirish manbalarini jalb etish imkonini berdi.

Ta'lim xizmatlari rivojlanishining ijobiy jihatlariga quyidagilarni kiritish mumkin:

1. aholining turli guruhlari uchun ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish;
2. ta'lim tashkilotlari o'rtasida raqobatni rivojlantirish;
3. ta'lim muassasalarining ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshirishga qiziqishini kuchaytirish;
4. ta'lim sohasiga qo'shimcha moliyalashtirish manbalarini jalb qilish;
5. ayrim oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligini kengaytirish;
6. ta'lim tizimi bilan mehnat bozori ehtiyojlari o'rtasidagi aloqani mustahkamlash.

Yuqorida qayd etilgan jarayonlarning barchasi tadbirkorlik, biznes, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va inson kapitali sifatini oshirish uchun shart-sharoit yaratishga qaratilgan. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmonida O'zbekistonda oliy ta'lim va ta'lim xizmatlarini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari belgilangan.⁹

Mazkur Konsepsiya kadrlar tayyorlash sifatini oshirish, akademik mobillikni rivojlantirish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish, oliy ta'lim muassasalarining ilmiy salohiyatini kuchaytirish va ularning xalqaro reytinglardagi o'rnini yaxshilashni nazarda tutadi. Bu oliy ta'limning

internatsionallashtirish va milliy ta'lim tizimi raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda ta'lim xizmatlarini rivojlantirish demografik o'sish, oliy ta'lim qamrovining kengayishi, xususiyl ta'lim sektorining rivojlanishi va mehnat bozorining mutaxassislar tayyorlash sifatiga qo'yadigan talablari ortib borayotgan sharoitda alohida dolzarblik kasb etmoqda. Ta'lim muassasalari tarmog'ining kengayishi, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi, nodavlat ta'lim tashkilotlarining rivojlanishi va xalqaro hamkorlik inson kapitali sifatini oshirish hamda mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Shuni ta'kidlash lozimki, O'zbekiston Respublikasi ta'limning barcha bosqichlari — maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, professional va oliy ta'lim sifatini oshirishga ustuvor e'tibor qaratmoqda. Bunday kompleks yondashuv zamonaviy iqtisodiyot talablariga mos keladigan uzluksiz kadrlar tayyorlash tizimini shakllantirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, so'nggi yillarda ta'lim xizmatlari sifatini oshirish maqsadida ta'lim tizimiga dunyoning yetakchi universitetlaridan xorijiy olimlar va mutaxassislar jalb qilinmoqda, masofaviy ta'lim shakllari hamda xalqaro tajriba almashinuvi rivojlanmoqda. Bularning barchasi nafaqat ta'lim sohasi, balki mamlakat iqtisodiyoti rivojiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shunday qilib, ta'lim xizmatlari O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Ular malakali ishchi kuchini shakllantirish, mehnat unumdorligini oshirish, innovatsion salohiyatni rivojlantirish, bandlik imkoniyatlarini kengaytirish va aholining turmush sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Zamonaviy sharoitda ta'limni nafaqat ijtimoiy soha, balki barqaror iqtisodiy o'sishning strategik resursi sifatida ko'rib chiqish zarur.

Xulosa qismi

Shunday qilib, ta'lim xizmatlari O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda muhim ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega. Ular inson kapitalini shakllantirish, ishchi kuchi sifatini oshirish, mehnat unumdorligini ko'paytirish, kambag'allikni kamaytirish va milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Zamonaviy sharoitda ta'lim xizmatlarini nafaqat ijtimoiy siyosat sohasi, balki barqaror iqtisodiy rivojlanishning strategik omili sifatida ko'rib chiqish lozim. Ularning ahamiyati iqtisodiyotning raqamlashtirilishi, innovatsiyalar rivoji, xalqaro raqobatning kuchayishi va mehnat bozorining mutaxassislar kasbiy tayyorgarligi darajasiga qo'yadigan talablari ortib borishi bilan yanada kuchaymoqda.

O'zbekistonda ta'lim xizmatlari samaradorligini yanada oshirish uchun ta'lim dasturlari sifatini takomillashtirish, o'qitishda raqamli texnologiyalarni rivojlantirish, xususiyl sektor ishtirokini kengaytirish, ta'lim bilan mehnat bozori o'rtasidagi aloqani

mustahkamlash, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va aholining turli guruhlar uchun sifatli ta'limdan foydalanish imkoniyatini ta'minlash zarur.

Demak, ta'lim xizmatlarini rivojlantirish inson kapitali sifatini oshirish, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash va jamiyatning ijtimoiy farovonligini mustahkamlashga qaratilgan davlat siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biridir.

Izohlar

1. Diogen Laertskiy. Mashhur faylasuflarning hayoti, ta'limotlari va hikmatli so'zlari haqida. — M.: AST, 2020. — B. 257.

2. Kuliye E. Qur'on tarjimai. 39-sura "Az-Zumar", 9-oyat. URL: <https://quran-online.ru/39/kuliev#ayat-9>

3. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan, Senat tomonidan 2020-yil 7-avgustda ma'qullangan.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-sonli "2022–2026-yillarda xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturni tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.

6. Skalkin A.N. Ta'lim xizmatlari tushunchasi va ularni ko'rsatishning huquqiy asoslari // "Talabalar ilmiy forumi" VIII xalqaro talabalar ilmiy konferensiyasi materiallari. — 2016.

7. Zotov V.N. Oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlari va ilmiy-texnik mahsulotlar bozoridagi marketing faoliyati strategiyasi va taktikasini ishlab chiqish: iqtisod fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun avtoreferat. — M.: G.V. Plexanov nomidagi REA, 1997. — B. 21.

8. Mansurova M.M. The role of educational services in the development of the economy of Uzbekistan // International Bulletin of Applied Science and Technology. — 2023. — Vol. 3, № 6. — P. 179–183. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8010222>

9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan, Senat tomonidan 2020-yil 7-avgustda ma'qullangan.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-sonli “2022–2026-yillarda xalq ta‘limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 24-dekabrdagi PQ-60-sonli “Davlat oliy ta‘lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.

6. Diogen Laertskiy. Mashhur faylasuflarning hayoti, ta‘limotlari va hikmatli so‘zlari haqida. — M.: AST, 2020. — B. 257.

7. Zotov V.N. Oliy ta‘lim muassasalarining ta‘lim xizmatlari va ilmiy-texnik mahsulotlar bozoridagi marketing faoliyati strategiyasi va taktikasini ishlab chiqish: iqtisod fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun avtoreferat. — M.: G.V. Plexanov nomidagi REA, 1997. — B. 21.

8. Kuliye E. Qur‘on tarjimasini. 39-sura “Az-Zumar”, 9-oyat. URL: <https://quran-online.ru/39/kuliev#ayat-9>

9. Mansurova M.M. The role of educational services in the development of the economy of Uzbekistan // International Bulletin of Applied Science and Technology. — 2023. — Vol. 3, № 6. — P. 179–183. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8010222>

10. Skalkin A.N. Ta‘lim xizmatlari tushunchasi va ularni ko‘rsatishning huquqiy asoslari // “Talabalar ilmiy forumi” VIII xalqaro talabalar ilmiy konferensiyasi materiallari. — 2016.